

“El meu pare va trencar amb la literatura de capelletes”

entrevista amb Joan de Sagarra, per Xavier Febrés

E

l fill únic de Josep M.ª de Sagarra, Joan de Sagarra, és conegut pel públic lector d'aquest país com a cronista teatral, articulista periodístic i

comentador mordaç de la vida cultural catalana, algunes expressions de la qual ha fustigat sovint amb un apel·latiu que ha fet fortuna: la «cultureta». Sobre la figura del seu pare té unes idees ben precises, una part de les quals ha acceptat d'abocar en aquesta breu entrevista.

– El teu pare va ser en la seva època un escriptor tremendament popular. Com pot explicar-se aquesta popularitat?

– «Primerament, va ser un cas de precocitat. Pensa que guanya els Jocs Florals essent pràcticament una criatura i que estrena la primera obra teatral, «Rondalla d'esparvers», quan tot just començava a estudiar a l'Escola Consular de Madrid. I va tenir uns padrins magnífics: quan estrena la primera obra de teatre, en una llotja hi havia el senyor Ignasi Iglésias i en una altra el senyor Àngel Guimerà, als quals sembla que els queia la baba. En el fenomen de la popularitat imagino que també hi devia comptar el fet que el meu pare anava pel món fabricant una figura pròpia de personatge, un personatge que no era exactament com ell, era més aviat una cuirassa que no pas el reflex directe de la seva persona. Ell va trencar amb la literatura de capelletes per tal de projectar-se cap al gran públic. La literatura catalana, sobretot després de la guerra, viu tancada a casa seva

com Salvador Espriu, es cria petits cenacles, és una literatura de capelleta. El meu pare estrenava una comèdia pràcticament cada temporada. En la popularitat del meu pare també hi intervenien els articles a la premsa. L'«Antepalco», per exemple, era una de les coses més llegides al país. No diré que tingués la transcendència intel·lectual del Glosari de Xènius, però era una de les coses amb cara i ulls que es feien a nivell de col·laboracions periodístiques. Després va publicar els articles curts sota la rúbrica «Aperitiu» i tots els seus articles

periodístics van ser reunits finalment sota el títol «Cafè, copa i puro».

Tenim doncs l'home de teatre, l'articulista i sobretot la figura de poeta, en un país bàsicament de versos com Catalunya. Els seus llibres de poemes eren i són molt populars, fins al punt que la gent recita alguns versos de Sagarra sense saber que són d'ell, pensant que són anònims o populars, a causa de la gran difusió que han tingut. Penso per exemple en «Perquè avui és Santa Llúcia» o be en l'«Arri Joan», que Els Joglars van incorporar a l'obra Àlias Serrallonga i la gent es pensava que era una peça

PASSARELL

Segarra vist pel caricaturista Passarell

«Un home de teatre, un escriptor, un poeta popular en un país patriòtic i un novel·lista extraordinàriament llegit»

popular com ara La Cançó del Lladre o una cosa així. Tot i la seva figura de poeta, ell és la persona que va dir, abans i tot que Carles Riba, que calia fer narrativa i novel·la. Per tal de donar exemple va publicar «Vida privada», una novel·la d'escàndol que el va mitificar encara més. O sigui que tenim un home de teatre, un escriptor present en els diaris, un poeta popular en un país patriòtic en el qual tot comença i acaba amb cançons, i un novel·lista extraordinàriament llegit.

El meu pare deia que ell era, després de Ramon Llull, l'únic poeta que vivia de la ploma. De fet, vivia de la ploma gràcies a la ploma, perquè dels versos no en viu ningú. Però com que feia teatre en vers, podia dir que era un poeta que vivia de la ploma. Mai no va tenir problemes de diners: a casa seva en tenien molts, el seu pare li va passar un sou fins després dels vint anys i en aquell moment ell ja estrenava i es guanyava bé la vida. Va tenir també una sort extraordinària pel fet de ser una persona molt dotada, que va començar molt jove i amb una dimensió molt social del personatge. Era fill d'una família molt coneguda, era un aristòcrata –i n'estava molt satisfet, les coses com

siguin–, un aristòcrata que tractava igualment una marquesa, que la dona d'un fabricant de Terrassa, que una actriu o un cirabotes. Un home de gran cultura que tocava diferents tecles en la societat. En els temps de la seva major popularitat, Barcelona era més petita, la gent es coneixia, el teatre era una cosa viva, la poesia era un gènere popular i les redaccions dels diaris no eren aquesta tristesa d'ara. No sabia definir-te la popularitat, però per a mi es tradueix en omplir un teatre o vendre molts llibres. Avui dia es venen best-sellers perquè es fabriquen best-sellers i la gent no sap ni tan sols qui els ha escrit. En canvi, el meu pare era un senyor que era reconegut pel carrer. Crec que ha estat l'últim escriptor d'aquest país que la gent identificava pel carrer. En tot cas, penso que és ben cert allò que escrivia Josep Pla: que la sensació que tenia en llegir Sagarra era com posar-se un cargol de mar a l'orella i sentir el soroll que fa la terra, com creixen les arrels.»

– Pot dir-se que Josep M.ª de Sagarra elaborava més la seva poesia que no pas el teatre, que es volia poeta abans que res?

– «El meu pare escrivia teatre per fer bullir l'olla i això no ho va negar mai,

«El meu pare era un aristòcrata que tractava igualment una marquesa, que la dona d'un fabricant de Terrassa, que una actriu o un cirabotes»

són paraules textuales. Era un negoci per a viure. Va intentar de fer un teatre diferent quan va tornar de França l'any 1947, però va veure que el públic no el seguia i va tornar a fer aquell teatre de pubilles i hereus. El meu pare era bàsicament un poeta. No pot dir-se que era això o allò que ell preferia: Hi ha coses que no les pots preferir: les ets i prou.»

Polèmica amb els partidaris de Carles Riba

– Tot un seguit d'escriptors i intel·lectuals d'aquest país s'han vist envoltats per la polèmica, denunciats o maleïts a causa d'algunes de les seves actituds civiques o per les seves opcions polítiques: Eugeni d'Ors, Joan Estelrich, Josep Pla, Josep Puig i Ferrer, Agusti Calvet «Gaziel», etc. Com resumiries tu la «polèmica» Sagarra?

– «Qualsevol persona que trionfa en aquest país, o en qualsevol país, la primera cosa que aconsegeix és una sèrie d'enemistats. En el cas concret del meu pare i al marge d'aquestes enemistats generals, va haver-hi una polèmica seriosa entre el que se'n deia «ribistes» o partidaris de Carles Riba i els «sagarristes». En el llibre

Sagarra, un esguard tranquil i penetrant (Foto revista Sant Jordi)

Joan de Sagarra (Foto Oriol Clavell)

«Carles Riba tenia molta enveja del meu pare, n'envejava els èxits populars i això el va amargar»

«Es va tractar el meu pare d'una manera molt injusta. Van intentar ofegar tota la seva obra»

que ha escrit Lluís Permanyer sobre el meu pare tot això queda molt clar i no cal que jo ho anticipi. Carles Riba tenia molta enveja del meu pare, era un home dolgut per la poca consideració que se li tenia en aquest país, considerava que estava molt més preparat que qualsevol altre escriptor del país i era cert. Envejava els èxits populars del meu pare i això el va amargar, conjuntament amb una sèrie de circumstàncies personals com ara el fet de tenir complex perquè era molt menut. Malgrat els atacs molt forts de Riba contra el meu pare, aquesta actitud no va ser mai corresposta. Ben al contrari. Quan a casa meva algú intentava parlar malament de Riba, el meu pare li parava els peus tot dient: «Aquest senyor és amic meu i en aquesta casa no se'n parla malament.» El meu pare sempre va considerar que Riba era un poeta molt superior a ell; quan el va conèixer li va fer un gran efecte —ho explica a les Memòries— i sempre li va tenir una gran admiració. Cal dir també que la gent va ser terriblement injusta envers Riba. Molta gent que es considera «ribista» no va fer res per Riba. És

molt trist veure la posteritat de l'obra de Riba. Potser queden molts «ribistes» però no veig que això es tradueixi en edicions, en homenatges ni en res. Quan es van complir recentment els vint anys de la mort de Riba, ja m'agradaria que em diguessis què es va publicar als diaris de Barcelona, que per a mi són com els de Betanzos, però són els que tenim.»

«Es va tractar el meu pare d'una manera molt injusta»

— Com voldries caracteritzar els principals retrets fets a les actituds de Josep M.ª de Sagarra?

— «Tot això és un tema molt llarg, no es pot resumir en tres paraules i estarà molt ben exposat en el llibre de Lluís Permanyer. L'únic que vull dir és que es va tractar el meu pare d'una manera molt injusta i això moltes persones ja ho han reconegut. Cap als anys 50, el meu pare va acceptar de fer el pregó de les Festes de la Mercè. L'estiu de l'any 60 li donen una Gran Creu y l'any 61 mor. No tinc interès a posar en evidència ara certes persones. Però hi ha, per exemple, el cas del senyor Joaquim Molas: va

telefonar-me un dia perquè necessitava algunes dades per a un article que preparava sobre el teatre català. Vam quedar citats en un bar i la primera cosa que em va dir en trobar-nos, sense ni tan sols saludar-me, va ser: «I aquell enterrament, què!?!». En el moment d'enterrar el meu pare, van venir una sèrie de persones que ni tan sols no s'havien acostat a casa durant els tres mesos d'agonia tot prenent que calia fer un enterrament polític. Estaven bojós, ximplés o què? Les mateixes persones que havien atacat el meu pare volien capitalitzar el seu enterrament. A l'església on es celebrava el funeral, un ciutadà que és metge i poeta —i no es tracta pas de Joan Colomines— va dedicar-se a prendre nota «dels traïdors que assistien a l'enterrament», segons les seves pròpies paraules. Amb motiu de la seva mort, a Serra d'Or només hi va sortir una nota de quatre línies signada amb una F; era Josep Vicenç Foix, que ni tan sols no va posar-hi el nom. Quan l'any 1963 va celebrar-se el centenari del Teatre Romea, no hi van programar cap obra del meu pare. Van intentar ofegar tota la seva obra.»

D'esquerra a dreta: Martí Ferreras, Lluís Elies, Sagarra, Emma Alonso de Dalmau Costa, Xavier Regàs, Joan Estelrich i Màrius Gifreda. Barcelona, 1949.